

Teosofinen ristiretki

(Det teosofiska korståget)

suomennos K.P.

Aikaamme voidaan syystä kutsua ihmeelliseksi — ei ainoastaan höyryn ja sähkön vuoksi, ei liioin materiaalistien ja luonnontieteellisten edistysaskelten, vaan lisäksi ja ennen kaikkea sen henkisen herämyksen vuoksi, joka sisältää vuosisatamme viimeistä neljänestä. Leo Tolstoi saarnaa kristinuskon puhdasta moraalia. Chicagossa pidetään uskonnollinen kongressi, johon osallistuu edustajia kaikista maailman maista ja uskonnoista, samanaikaisesti kun sosialistiset pohjavirrat uhkaavat hukuttaa vanhat loppuunkuluneet yhteiskuntamuodot.

Ja ennen kaikkea on eräs H. P. Blavatsky, joka esiintyy materialismia vastaan rohkeana kuin leijona niin elämässä kuin tieteessäkin. Kuolemattoman hengen itsetietoisuudella hän korostaa ihmisen jumalaista olemusta ja perustaa vapaiden totuudenetsijän yhteisön, ihmisten veljeyden ytimen.

Juuri tuo on tämän merkityksellisen ajan tunnus. On kulut pitkiä ajanjaksoja siitä, jolloin vapaa totuudenetsintä oli yhteistä omaisuutta, pitkiä henkisen pimeyden aikakausia, joiden aikana ainoastaan tieteen, uskonnon ja taiteen sankarit uskalsivat vaatia tätä ihmisen etuoikeutta. — Usein he kuitenkin vaaransivat henkensä eivätkä uskaltaneet edes toivoa, että joukot kuuntelisivat heitä. Pitkiä taistelun ja epäilyn ajanjaksoja on vierinyt, joiden aikana ihmiskunta — kenties vain sen paras osa — ainoastaan vähitellen on kypsynyt näkemään, että oikea ja henkinen totuudenetsintä vääjäämättömästi liittyy syvään epätietoisyyteen ihmisrakkauteen.

Mutta nyt on aika tullut. Kun H. P. Blavatsky 21 vuotta sitten New Yorkissa perusti Teosofisen Seuran, sen tunnuksena oli: Ei ole ainoatakaan uskontoa, joka on totuutta korkeampi. Seuran huoneiston sisäänkäytävän oven yläpuolelle hän kirjoitutti: ”Ihmiskunnan yleinen veljeys.”

Tällä hän osoitti tuntevansa tehtävänsä ja katsoneensa ihmissydämen kätköihin.

Teosofisen Seuran historia on tämän täysin todistanut. Oltuaan amerikkalaiseen maaperään kylvetty pieni siemen se on kehittynyt suureksi lehteväksi puuksi, jonka oksat levittävät vilvoittavaa varjoaan yli koko asutun maailman. Lyhyesti sanoen teosofisia järjestöjä on perustettu miltei kaikkiin maailman maihin, ja näihin yhdistyksiin kirjoittautuneiden jäsenten lukumäärä nousee yhteensä yli sadantuhannen. Teosofinen kirjallisuus lisääntyy päivittäin miltei kaikilla kielillä. Kahdenkymmenen vuoden aikana se on saavuttanut ulottuvuuksia, joiden täytyy hämmästyttää sekä epäilijöitä että liikkeen ulkopuolella olijoita. Tämä laaja kirjallisuus on vaikuttanut lukemattomiin ihmisiin, jotka ovat havahtuneet tietoisuuteen ihmisen ihanista velvollisuuksista Jumalaa, omaatuntoa ja lähimmäisiä kohtaan, ja joista siten on tullut teosofeja sydämessään joskaan ei nimellisesti. Syystä voimme kysyä: löydämmekö historian lehdistä todisteita samankaltaisesta uuden henkisen liikkeen menestymisestä?

Epäilijöitä ja välinpitämättömiä on aina ja kaikkialla. Kun H.P.B., seuran perustaja, johtaja ja opettaja kuollessaan toukokuussa 1891 poistui, arvelivat monet, että Teosofisen Seuran viimeinen hetki oli tullut. Miten suuresti he hämmästyivät, kun seuran piirissä kehittyi melkein entistä vilkkaampi toiminta. H.P.B. oli jättänyt jälkeensä opetuslapsia, jotka eivät väistäneet velvollisuuksiaan eivätkä kadottaneet rohkeuttaan.

Samalla tavoin ennustettiin liikkeen loppumista, kun teosofisen johdon keskuudessa pari vuotta sitten ilmeni näkökantojen eroavuutta oikeasta käsityksestä yleisestä veljeydestä. Oli niitä, jotka H.P.B:n lausuntojen tukemina arvelivat, että itsenäiset ponnistelut kansallisissa yhteisöissä, joilla oli oma hallintonsa, parhaiten edistäisivät veljeyden asiaa, ja toisia, jotka pitäytyivät vanhassa niin sanotussa monarkisessa seuran rakenteessa — kaikki olivat kuitenkin saman korkean aatteen henkevöittämiä. Oli sellaisia, jotka uskoivat, että tosi veljeyteen kuului velvoitus, ettei milloinkaan saanut tuomita veljiään — ja niitä, joiden mielestä oli tärkeämpää, että tässä suhteessa voidaan tehdä määrättyjä rajoituksia.

Tämä johti seuran jakaantumiseen. Vapaat ja avosydämiset amerikkalaiset, joiden maassa teosofinen liike William Judgen innostuneen toiminnan ansiosta oli valtavasti laajentunut, irtautuivat vanhasta seurata. He julistivat olevansa suhteessa tuohon seuraan itsenäisiä, ja he kehoittivat kaikkia niitä, jotka tunsivat halua noudattaa heidän esimerkkiään: ”Itsenäiset kansalliset seurat, joilla on järjestäytymis-oikeutensa, on meidän tunnuksemme. Kukin työskennelkөөn tavalla, jota hän pitää parhaana. Kaikkien ihanne on kuitenkin sama: totuus ja ihmiskunnan veljeys.”

Pian tämän jälkeen liittyi amerikkalaisiin aatetovereita Euroopasta ja muualta. He muodostivat itsenäisiä yhdistyksiä. Heillä oli kuitenkin yhteinen ylipresidentti, joksi riemulla valittiin tarmokas ja lämminsydäminen johtaja William Judge. Vanhasta kokemuksesta tiedämme, että kaikki onnellisesti ratkaistut kriisit ovat siunaukseksi. Näin tapahtui myös teosofiselle liikkeelle. Kaikilla tahoilla sai työ uutta vauhtia. Selvimmin innostus kasvoi Amerikassa, aivan kuin ne, jotka uskoivat sanomaan ”Älkää tuomitko ettei teitä tuomittaisi.”

olisivat tästä uskostaan saaneet kaksinkertaisen voiman. W.Q. Judge kuoli keväällä 1896. Häntä oli vaivannut keuhkotauti jo kauan. Työteliästä ja taitavaa opettajaa kaivattiin suuresti. Mutta henkilö, jonka Judge oli valinnut seuraajakseen johtokunnan sisäisestä piiristä eli niin sanotusta itämaisestä koulusta, osoittautui heti tämän korkean aseman arvoiseksi. Hän oli nimeltään Catherine A. Tingley, ja hän esitti suurenmoisen ehdotuksen, joka joskin uutena ja odottamattomana saavutti kaikkien hyväksymisen. Se toteutettiin pian esityksen jälkeen: teosofinen ristiretki.

Suunnilleen vuosi sitten oli maailman lehdistössä tiedotus, joka kertoi, että Amerikan huomattavimmat teosofit aikoivat Mrs. Tingleyn johdolla tehdä kiertomatkan ympäri maailmaa päämääränään teosofisen aatteen levittäminen. Matka alkoi New Yorkista. He vierailivat ensin Englannissa, sitten Irlannissa, Hollannissa, Ranskassa, Egyptissä, Intiassa ja Australiassa. Lopulta he palasivat San Fransiscosta Yhdysvaltojen halki New Yorkiin. Sama ilmoitus kertoi myös, että vanhan teosofisen yhteisön Lontoossa olevat jäsenet olivat selittäneet, etteivät he ollenkaan tahtoneet olla tekemisissä amerikkalaisten hankkeen kanssa.

Maamme lehdissä ei sen jälkeen ole näkynyt lisä uutisia tästä ristiretkestä, ja sen vuoksi lieneekin vain harvoja, jotka siitä tietävät. Ristiretki alkoi 13. päivänä kesäkuuta 1896 ja on päättynyt näinä päivinä. Tosiasiallisesti tämä ristiretki on ollut suurteko, joka on tuottanut loistavan menestyksen teosofiselle liikkeelle.

Mrs. Tingleytä, yrityksen sielua ja sydäntä sekä Mr. Ernst Hargrova, amerikkalaisen seuran presidenttiä, seurasi retkelle joukko etevii henkilöitä, varsinkin liikemiehiä, jotka vuodeksi luopuivat omista varsinaisista tehtävistään omistautuakseen tälle uudelle ja ihmeelliselle kutsumukselle: Mr. A.

Neresheimer, Amerikassa hyvin tunnettu timanttikauppias, joka omistaa timanttikenttiä eri puolilla maailmaa sekä timanttihiomon Hollannissa, Mr. Tingley, menestyvä laivanvarustaja, tri Walton, tunnettu lääkäri, Mr. Pierce, rikas liikemies ja korkea-asteinen vapaamuurari, Mr. Patterson, liikemies ja tunnettu puhuja, lisäksi vielä Mr. Claude Falls Wright ja hänen rouvansa, Mrs, Alice Leather, jotka kaikki ovat omistaneet sydämensä teosofialle.

Mikä sai riippumattomat ja sivistyneet henkilöt nimittämään itseään niin mielikuvituksellisella nimellä kuin ´ristiretkeläiset´ ja ryhtymään niin mielikuvitukselliseen tehtävään kuin ”saarnaamiseen”? Oliko heidän ainoana tarkoituksenaan levittää teosofian sanomaa?

Historiasta muistamme, että 800 vuotta sitten pidetyssä Clermontin kirkolliskokouksessa (1095) paavi Urbanus II puhui kokoontuneelle seurakunnalle kehoittaen tulisin sanankääntein kaikkia kristityitä lähtemään inhottuja muslimeja vastaan vapauttamaan pyhän Jerusalemin kaupungin uskottomien vallasta ja kostamaan heidän kristityille pyhiinvaeltajille tekemänsä vääryydet. ”Se on Jumalan tahto,” kaikui yksimielinen huuto tuhansista suista vastauksena paavin vetoomukseen. Merkkinä päätöksestään ihmiset kiinnittivät innoittavan punaisen ristin viittoihinsa. Tämä antoi myöhemmin aiheen nimityksiin ´ristiretket´ ja ´ristiretkeläiset´.

Asevoimin ja sadointuhansin nämä keskiajan ristiretkeläiset halusivat valloittaa maallisia alueita sekä taistella tulella ja miekalla uskonnon — kristinuskon — puolesta toista uskontoa — muhamettilaisuutta vastaan. Myös meidän aikamme amerikkalaiset ristiretkelijät lähtivät liikkeelle uhrautuakseen, taistellakseen ja voittaakseen, mutta he eivät pukeutuneet rautavarustuksiin eivätkä matkustaneet suunnattomina joukkoina, eikä heidän tavoitteenaan liioin ollut

maallinen rikkaus. He eivät myöskään tahtoneet taistella minkään määrätyn uskonnon puolesta, jotta se voittaisi jonkin tai jotkin toiset uskonnot.

Heidän ainoa aseensa oli henkinen. He muodostivat pienen uskollisten ystävien joukon, jotka olivat vihkineet elämänsä totuudelle. He lähtivät herättämään ihmisten sydämiä ja omiatuntoja saman ihanteen innoittamina, jonka Teosofinen Seura on esittänyt ohjelmassaan. He halusivat saarnata Uskontoa ja tahtoivat saada sen äänen kuuluviin tuhansien uskontojen sekavien huutojen keskellä.

II

Katsotaanpa, miten he toimivat!

Saavuttuaan johonkin kaupunkiin he asettuivat asumaan hotelliin ottaen usein huoneen ullakkokerroksesta, koska he matkustivat monien vapaaehtoisten avustusten turvin ja elivät äärimmäisen yksinkertaisesti ja säästävästi. Asetuttuaan he tutkivat paikan henkistä ilmapiriä, jonka jälkeen johtajana toimiva Mrs. Tingley suoritti käskynjaon. Käskyt toteutettiin heti. Sopiva huoneisto vuokrattiin yhteisiä kokouksia varten, ja ristiretkelijät vaelsivat kaupungin köyhimpiin kaupunginosiin, jotta ensimmäinen apu annettaisiin niille heidän ihmisveljistään, jotka kärsivät eniten. Miehille, naisille ja lapsille jaettiin pääsylippuja. Heitä kehoitettiin saapumaan ensimmäiseen kokoukseen. On helppo kuvitella, minkälaista hämmästyä he herättivät kehittymättömässä joukossa, nuo iloiset ja ystävälliset amerikkalaiset, jotka tarjosivat köyhille illan istujaiset musiikin, puheen ja — ruuan kera.

”Iltana, jolloin seisoin kokoussalin ulkopuolella”, kertoo Göteborgin Kauppalehdessä eräs silminnäkijä Torsten

Hedlund ristiretkelijöiden esiintymisestä Dublinissa Irlannissa, ”oli siellä valtava tungos. Ihmiset taistelivat päästäkseen sisään. Ympärillämme tungeksi risaisia katupoikia kerjäten pääsylippuja. Sisällähän saisi ruokaa! Kauheata! Tämä sisään tungeksiva joukko vaikutti hyvin vastenmieliseltä: petoja ihmishahmossa. Sydän tuntui puristuvan kokoon, ja oli vaikea saada ilmaa tämän pohjattoman ruumiillisen ja moraalisen kurjuuden keskellä. — — — Lopulta pääsimme sisään. Suuri sali oli täynnä surkeita olentoja, kaiken ikäisiä miehiä ja poikia. Joitakin yllättäviä poikkeuksia lukuunottamatta naiset olivat poissa, sillä heitä oli hyvissä ajoin varoitettu Amerikasta tulevasta Anti-Kristuksesta. Varoittajina olivat ahdasmieliset katoliset papit. Tarjoilussa auttoi joukko teosofisen kongressin dublinilaisia jäseniä. Hälinä ja meteli, jonka sadat katupoijat aikaansaivat, vaimeni vähitellen, ruoka hiljensi äänet. Jossakin määrin pilkallinen ja uhmaileva tunnelma vaihtui tyytyväiseksi ja ystävälliseksi. Omalaatuinen tuulahdus tyydytyksestä levisi suureen saliin. Valtavat kahvi- ja teemäärät sekä kokonaiset irlantilaiden korinttileipiä vuoret hävisivät kuin vesi kuivaan hiekkaan. Sitten kokoontuneita pyydettiin nostamaan tuolit ja penkit salin keskustaan, ja pian kaikki istuivat odottaen, mitä tuleman piti.”

Nyt seurasi illan ohjelman jälkimmäinen osa. Ristiretkelijät asettuivat korokkeelle salin toiselle puolelle. Toinen toisensa jälkeen he esittivät ohjelmaa, sekä laulua että puhetta. Oli hauska nähdä miten he vähitellen valloittivat kuulijoiden sydämet. Luonnollisesti ei alussa kaikki sujunut aivan rauhallisesti ja tasapainoisesti. Yleisön asenne oli varovainen, jollei nyt aivan epäluuloinenkaan, ja se — erikoisesti katupojat — ilmaisi tunteensa varsin kovaaäänisesti keskeyttäen puhujat aina tilaisuuden tullen. Lopulta ristiretkelijät voittivat tunnelman salissa, ja kokoontuneisiin

kuulijoihin tuntui leviävän puhujia innoittava tunne, joka kohdistui kaikkeen kauniiseen, todelliseen ja hyvään, sekä jokaiseen ihmisveljeen kohdistuva rakkaus. Vilkkaat suosionosoitukset ja ystävälliset rohkaisevat huudahdukset palkitsivat esiintyjät.

Mutta mistä sitten ristiretkelijät puhuivat?

Heidän esitelmänsä olivat lyhyitä ja voimakkaita. Niissä ei ollut teosofisia eikä muitakaan vaikeasti käsitettäviä oppisanoja. Ne sisälsivät ydinkohdan ihmisen olemuksesta samoin kuin uskonnoistakin: veljesrakkauden.

Teosofisten ristiretkelijöiden puheet olivat yksinkertaisia ja helppotajuisia. He kääntyivät kristittyjen puoleen ja käyttivät ilmaisia, jotka olivat kaikille tuttuja.

Yksinkertaisia ja alkeellisia olivat myös ihmiset, joille he puhuivat. Kun teosofit lopussa kysyvät, oliko jotakin syytä pelätä heitä ja heidän pyrkimyksiään, he saivat vastaukseksi riemuhuutoja: ”Eläköön ristiretkelijät, eläköön Amerikka, eläköön Mr. Hargrove ja eläköön ristiretkelijöiden johtaja Mrs. Tingley!” Moni risainen hiha pyyhkäisi kyneleen kuulijan poskelta, kun kokoontuneet poistuivat. On varmaa, että useimmat heistä olivat saaneet kauniin muiston koko elämäkseen.

III

Näin toistui kaikissa kaupungeissa — kaikkialla sama menestys.

Kaikilla paikkakunnilla, jonne ristiretkeläiset pysähtyivät, järjestettiin paitsi näitä kokouksia köyhille myös yleisiä kokouksia, joissa samoja asioita selviteltiin erikoisesti teosofiselta näkökannalta. Nämä kokoukset olivat aina varsin runsaasti kansoitettut, niitä uusittiin pyynnöstä, ja siitä

huolimatta joutui joskus jopa satoja poistumaan tilan puutteen vuoksi.

Amerikkalaisen esikuvan mukaan perustettiin kaikissa maissa itsenäisiä teosofisia yhtymiä. Itävallassa jopa viranomaiset kunnioittivat ristiretkeläisiä, vaikkei tässä maassa aikaisemmin ollut pidetty teosofiasta. Vanhojen helleenien muistorikkaassa kaupungissa Ateenassa liittyi heti teosofiseen liikkeeseen 102 henkeä. Ristiretkeläisillä oli siellä tilaisuus sekä henkisesti että lääkinnällisesti tukea viittästaa armenialaista pakolaista, jotka olivat perustaneet asuinpaikkansa kaupungin ulkopuolelle ja elivät siellä äärimmäisessä hädässä ja köyhyydessä... jne.

Ristiretkelijöille ei matka tosiaankaan ollut mikään huviretki. Työ vei heidän aikansa aikaisesta aamusta myöhään yöhön. Säännöllinen kirjeenvaihto useamman kuin kahdensadan teosofisen ”haaran” kanssa maailman eri osiin oli hoidettava. Lisäksi oli runsaasti henkilökohtaista kirjeenvaihtoa. Aikakausi- ja sanomalehtiin oli kirjoitettava artikkeleita. Paikallisten yhdistysten tulevaa toimintaa oli suunniteltava ja niistä oli keskusteltava — ja kaiken tämän lisäksi kaikissa pysähdyspaikoissa oli laadittava paikallisen toiminnan suuntaviivat. Vieläpä kaikki vapaahetket — usein jopa ruokatunnit — olivat haastattelijoiden ja vierailijoiden varaamat. Jos Mrs. Tingley ei olisi ollut niin taitava johtaja, ja ellei tätä pientä joukkoa olisi vahvistanut kaunis sopusointuinen yhteishenki — ei näin pieni joukko olisi millään voinut suoriutua näin suuresta ja syvälle vaikuttavasta työstä.

Mutta sanotaan myös, että koko yrityksen takana oli mahtavia voimia, että innostus oli tullut korkeammalta taholta ja että näkymättömät kädet johtivat sitä. Puhdistelkoot epäilijät päätään! Tosiasia oli, että ristiretkelijöitä heidän kiertomatallaan seurasi mitä ihmeellisin ”onni” myös muissa

suhteissa kuin asian menestymisessä. Niinpä kahteen kertaan puhkesi vaikea kulkutauti seudulla, josta he tuskin olivat ehtineet poistua; tapahtui usein, että heidän matkasuunnitelmansa muuttui viime hetkessä, että he käyttivät höyrylaivaa junan asemesta tai päinvastoin, ja joka kerran tapahtui jokin onnettomuus sille kulkuneuvolle, jota he eivät käyttäneet. Kerran he olivat jo ostaneet matkaliput, mutta päättivät käyttää toista tietä, ja näin he välttyivät neljänkymmenen päivän karanteenilta. Heidän lähtönsä Egyptistä tapahtui useita päiviä ennen alkuperäistä suunnitelmaa, ja näin he välttivät pyörremyrskyn, jonka aikana samalla alueella upposi kolme höyrylaivaa. He olivat päättäneet lähteä Adelaidesta meritse, mutta aivan äkkiä Mrs. Tingley päätti, että he matkustavatkin junalla — ja juuri näinä päivinä riehui siellä pahin myrsky, joka vuosikausiin oli kohdannut Australiaa. (Teosophia: maaliskuu 1897).

Helmikuussa tänä vuonna ristiretkeläiset olivat kotimatalla San Franciscoon hyvin suoritettuna tehtävän jälkeen.

Teosofisen hengen uusia virtauksia on liitetty maailman elämään tämän ristiretken välityksellä. Totuuden asialle on perustettu innokkaasti työskenteleviä uusia keskuksia. Nämä eivät ole asioita, joita huudetaan talojen katoilta, sillä totuus ei vielä ole yleisesti hyväksytty, mutta voimat vaikuttavat hiljaisuudessa, ja teosofisen innoituksen kultainen vyö on kiedottu maailman ympärille.

E.

*(Nya Pressen
1897, N:o 102, Torsdagen den 15 april 1897, s. 4, palstat 1-4.)*